

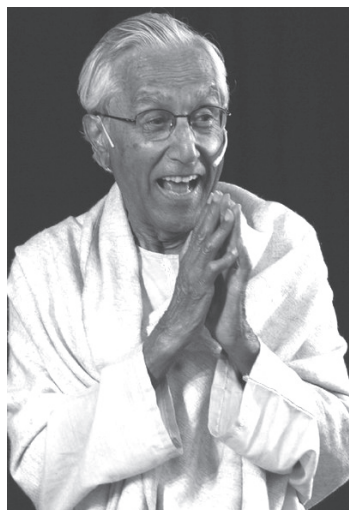
Raimon Panikkar.

Orient i occident, fe i raó

MIQUEL FONT *Escolapi, antic rector de la parròquia de Sant Julià d'Argentona*

Fill de mare catalana i de pare indi, doctorat en ciències, filosofia i teologia, professor a Harvard, Raimon Panikkar (1918-2010) va arribar a ser sobretot un mestre de la vida espiritual, un d'aquells mestres que la història ens dona només de tant en tant. La seva herència familiar, que conjuminava dues cultures, la d'Orient i la d'Occident, així com la seva altura intel·lectual i la seva experiència personal, van donar-li una visió de gran amplitud i llibertat espirituals, que supera les visions més estretes d'aquells que viuen una sola cultura. Escoltem les seves paraules: *“¿Puc exposar la meua filosofia sense, fent-ho, falsificar-la? En el moment que la meua manera de viure no és espontània, en què el meu estil no es mou lliure, perquè no és net o és determinat per factors exteriors, la meua filosofia deixa de ser autèntica.”*

Aquesta exigència d'autenticitat l'hem de tenir present en Panikkar, perquè ens parla sempre des de la seva experiència espiritual i humana, no només des del coneixement intel·lectual. *Les seves paraules no s'han de llegir; s'han de mastegar*—són expressions seves—, si volem connectar amb el seu pensament. Els mestres de debò no diuen res de nou. Diuen allò que està dins nostre, però que sovint la nostra immaduresa intel·lectual i espiritual no ens deixa veure ni tenir-ne consciència. Per això, quan els llegim amb serietat ens hi trobem, sempre que

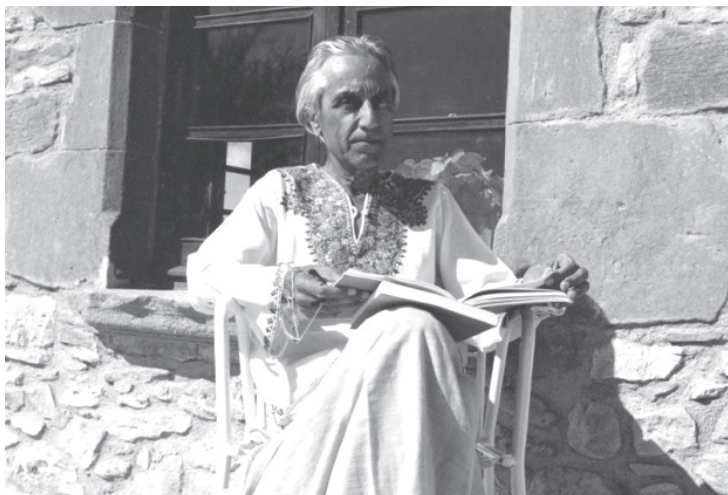
siguem sincers en la recerca de la veritat, com remarca el filòsof Emerson. Per arribar a connectar amb els mestres espirituals hem de ser lliures, lliures de prejudicis i d'interessos emmascarats. Per això Jesús supedita el coneixement de Déu no a saber moltes coses, sinó a la puresa de cor.

Panikkar, en el moment actual, ha obert expectatives, ha ampliat horitzons i ha fet créixer esperances. Per seguir Crist no cal anar al desert, ni fer-se monjo o capellà. En qualsevol lloc i en la vocació que cadascú esculli, es pot ser deixeble del Crist en plenitud. Perquè Panikkar ens ha dit que la raó i la fe no són contradictòries, sinó que es complementen. La veritable raó postula la fe i la fe necessita de la raó. Però, també deixa clar que des de la fe es veuen coses que no es poden veure amb la sola raó. Més ben dit, des de la fe es té consciència d'una realitat que la sola raó és incapaç de descriure amb conceptes humans. El coneixement que Panikkar ens dona no és solament un saber que

abans no teníem sobre la naturalesa de les coses, sinó que provoca en nosaltres una empatia amb la realitat. Amb Panikkar, adquirim no pas coneixements teòrics, sinó una experiència més pregona de la vida.

Amb la seva vasta obra —l'editorial Fragmenta està publicant l'*Opera Omnia* en dinou volums, ara en porta nou de publicats—, i amb les conferències i classes, Panikkar ens ha ajudat a veure les coses de la religió d'una altra manera. Malgrat ser molt crític amb certs plantejaments de l'Església d'avui dia, va saber apreciar com pocs ho han fet les immenses riqueses doctrinals que l'Església ha gestat durant 2.000 anys d'història. Va saber, amb una gran llibertat d'esperit, distanciar-se de les especulacions doctrinals que funcionaris de la religió van crear per interessos polítics o de poder i, al mateix temps, va saber valorar el missatge original de l'Evangeli que s'ha mantingut durant segles, la seva actualitat i autenticitat humana i espiritual.

Panikkar ens ha ensenyat a no distanciar-nos de Déu, el qual estava ben present en la seva vida, però, al mateix temps, ens ha previngut de les falses creences inventades pels homes. Ell apreciava l'anomenada religiositat popular, però anava contra els abusos dels que ostenten el poder. Escoltem la seva queixa quan parla de la saviesa: *“Aquesta dama de nom Saviesa fou segrestada pels especialistes... teòlegs, filòsofs i mandarins, sacerdots i doctors pretenien disposar-ne, tenir una porta pri-*

vada de la seva cambra... És veritat que figures excepcionals com Sòcrates, Buddha, Laozi o Jesús van voler alliberar la saviesa i fer-la accessible a tothom, però grans inquisidors de tota mena s'hi oposaren..."

Panikkar volia persones lliures que fossin capaces de fer-se responsables de les seves vides, del seu pensament i de les seves actuacions. La veu de Déu es deixa sentir en la intimitat del cor. No necessita intermediaris de cap classe. La missió de les institucions és la de recollir les aportacions dels seus fidels perquè serveixin als neòfits en la fe; són només un punt de referència que els ajuda a descobrir allò que per ells sols no serien capaços de fer, és a dir, descobrir la veritat que Déu ha posat en el seu cor. La veu de l'Església és la veu de la comunitat de fe que posa a disposició de tots l'experiència dels altres, no per anul·lar la pròpia llum, sinó per fer-la créixer més.

El veritable mestre no fa ombra al deixeble, sinó que vol que sigui com ell. Jesús ho va entendre d'aquesta manera quan va dir als seus deixebles: "*vosaltres fareu les mateixes obres que jo faig i encara en fareu de més grans.*" Un mestre com Panikkar ens ensenya a ser responsables de la veritat i

ens ensenya a estimar, superant l'egoisme i els interessos personals. Els mestres ens ensenyen a estimar amb un amor lúcid, lliure, responsable, respectuós, amb un amor intel·ligent.

Serà bo destacar algunes de les seves intuïcions més conegudes. Una és la Trinitat. Panikkar, sense oblidar la definició tradicional de Pare, Fill i Esperit Sant, la qual anomena Trinitat immanent, proposa la Trinitat transcendent, que és Déu, l'Home i el Cosmos, i que anomena trinitat cosmoteàndrica. A diferència del panteisme condemnat sempre per l'església i pel qual tot és Déu, la concepció trinitària de Panikkar diu que tot és diví, però, ni l'home ni el cosmos perden la seva autonomia. En aquesta visió tot és diví, però Déu és Déu, l'Home és l'home (home-dona) i el cosmos és el cosmos.

L'altra intuïció de Panikkar es refereix al fet cristià. Panikkar posa de relleu la distinció clara que hi ha entre els orígens que es troben en els Evangelis i en les cartes paulines i la institució religiosa que va sorgir després, sobretot a partir de Constantí. Per distingir una cosa de l'altra fa servir tres conceptes: Cristiandat, cristianisme i cristiania. Tres conceptes que deriven d'una mateixa força motriu, però que no són el mateix.

La cristiandat representa el món religiós que popularment s'anomena *religiositat popular*, i que està fet de tradicions, devocions... tot barrejat amb la política i els interessos dels qui ostenten

el poder.

El cristianisme representa el conjunt de les doctrines, ritus i lleis eclesiàstiques, que els savis i entesos, han anat formulant i han compendiat en el Catecisme i el Dret Canònic.

I la cristiania és per a Panikkar el missatge pur de l'Evangelí despullant-lo de totes les formes espúries que han anat apareixent, rescatant el seu valor, sense necessitat d'anul·lar d'una tisorada tota la riquesa de doctrines que durant vint segles s'han anat acumulant per donar forma a la fe senzilla dels fidels, però, sabent destriar, això sí, el gra de la palla.

I la tercera intuïció és que és possible la pau entre les religions. Però som lluny de posar en pràctica la seva intuïció. Per ell, no es tracta de fondre totes les diferències de doctrines i ritus en un sol motllo, dintre d'un fals sincretisme, sinó que es tracta de conservar de cada cultura la seva manera de formular i d'expressar la fe, pensant que és la varietat de formes, allò que fa possible la unitat de la fe. Cal tenir en compte i respectar la diferència.

Segons Panikkar totes aquestes intuïcions no són coses que ell s'ha tret de la butxaca, sinó que són fruit de molts anys d'estudi i de compartir el pensament religiós amb altres cultures i religions del món amb una actitud de respecte i col·laboració mútues. Ell va trobat moltes coincidències de fons formulades de maneres i en llenguatges diferents. I això, segons l'opinió personal del que escriu aquest article, és el que volia dir el fet històric que els cristians anomenem la Pente-costa i que representa un mateix missatge humà entès i expressat per les diverses races i cultures.